

MAANOORED

TÕUSVA PÕLVE TULEVIKU TÄHISED

PÕLLUMAJANDUSLIK NOORSOO KUUKIRI

1938

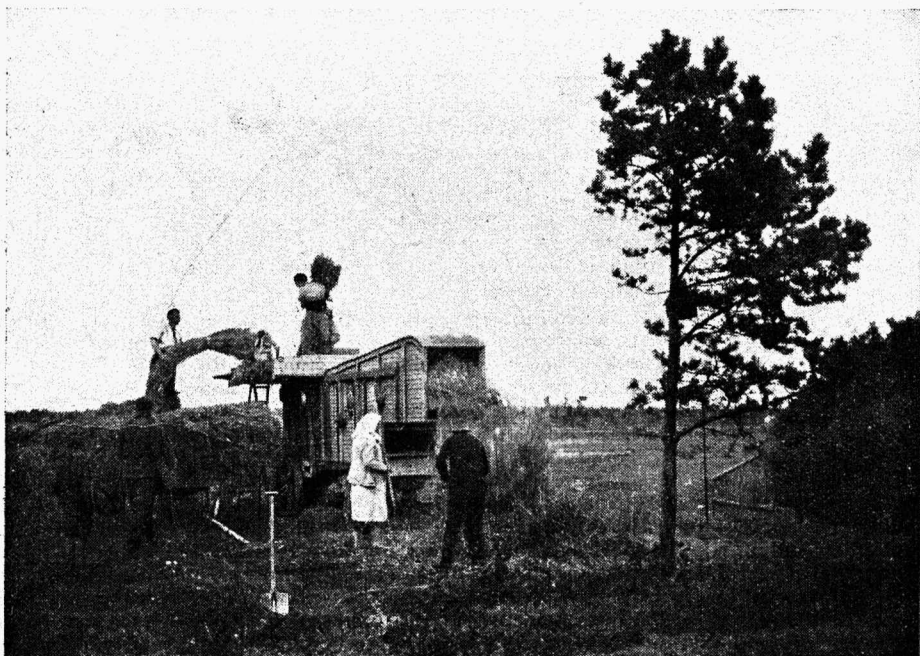
VI aastahäik

Toimetaja A. ECKBAUM, Vastutav toimetaja E. JUST.
Väljaandja EESTI PÕLLUMEESTE KESKSELTS.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pärnu mnt. 6, pk. 54, tel. 484-15.
Tellimishind: 120 snt. aastas, 65 snt. poolaastas.

Nr. 9

September

On vaja meie inimestel, et nemad tunnek- sid ja hindaksid end.

Peaministri K. E e n p a l u Tartu näitusel peetud kõnest.

Äsja möödunud Tartu näitusel esines peaminister K. E e n p a l u tähelepanuvääriva kõnega, lausudes muu hulgas järgmist:

„Meie ei tohi unustada, et meie oma muistsete leiduste kohaselt oleme siin maal juba viljelevat põllumajandust taotlenud ligi kaks tuhat aastat. On selgunud, et meie peaaegu sama kasvatasime, mida kasvatame tänapäeval oma põldudel, oleme seemendanud samadel põldudel, kuigi väiksematel, juba meie praeguse ajaarvamise algusest peale. Tuhandeid aastaid oleme enne seda siin maal elanud, kuigi looduse andidest, mida pakkusid meie metsad, jõed, sood jne. Aga kaks tuhat aastat põllukultuuri korras harida maad ja jõuda selliste tagajärgedeni kui praegu, kõigile meile tundub see vähesena.

Heitkem pilku üle meie nurmede, meie väljade, üle hoonestuse, üle kogu meie maa, mis paistab meile? Kas võime ütelda, et kõik on tehtud, et kõik on korras, võitlust ei ole enam sellisel määral vaja, vaid ainult hoida seda, mida omame ja mida kahe tuhande aasta jooksul looduse käest enesele oleme võidelnud? Mispärast meie töö tulemused ja tagajärjed, ligi kahe tuhande aasta töö tulemused, on sellised? Sellesse arutluse minna ei lasku, pean seda liigseks. Kuid palun, et meie tänase lõikusepäeva puhul igauks oma ümbrust, majapidamist ja talu silmitseme, mida meie näeme, milline ta on ja milline ta peaks olema. Iga peremees ja -naine ja tööline ei tohi mitte unustada seda pilti, mis on praegu, ja seda, millisena peame seadma oma maaelu ja tema korrasolu sihiks, kuhu jõuda.

Usun, et ühest põlvest ei jätku meie elu ümberseadmiseks ja korralduste lõpuleviimiseks. Julgen siinkohal avaldada kindlat mõtet, et kahest põlvest meie elu võitluse käigus peaks jätkuma, et meie järeltulijad võiksid saada sootu teise pildi, kui see on praegu.

Kuid millise pildini peame jõudma? Igal meie maatükil peab olema oma majanduslik otstarve, iga maatükk peab andma rohkem sellest, mida tema andis. Meie hooned peavad olema korraldatud nii, et meie maalt linna tultes ei tunneks teatavat kadedust kõigi korraldatud alade, majade, parkide, puisteede, kõige nähtava vastu, mida meie kohtame linnas. Meie maaelu peab kujunema vastavalt sellele, et kadunud oleksid lagunenud aiad, et kadunud oleksid mittemidagi ütleval hoonestused, peame jõudma niikaugemale, et meie maad ehiksid peale korraldatud majapidamiste, ükskõik kas väikeste või suuremate, meie ühishooned, nagu koolimajad, rahvamajad, vallamajad, kirikud ja kõik teised ühised ettevõtted, mis oma välise ehituse nägususe poolest võiksid pakkuda seda, mida meie korraldatud elust ootame.

Meie ütleme oma rahva kohta, et ta on haritud rahvas ja ta on seda tõesti, võrreldes väga paljude rahvastega. Meie ütleme ikka, et meie rahvas olevat peale selle veel puhas rahvas oma eluviisides ja oma ehituste korraldamises ning igapäevases elus ja tegevuses. Aga kes meie siin koos oleme, kõik, kas maa- või linnarahvas, teame, et laiaades hulkades ei ole meie veel jõudnud puhtuseni, vaid et meie igapäevases elus puudub palju, mida võiksimme nimetada korrasolekuks.

Astume meie keskpärasesse tallu, meie väikepõllupidaja juurde, võib-olla igasse teise elukohta üle maa, — kõnelemata sellest, kuidas on linnades, — siis näeme, et meil ei ole viisiks kujunenud, et meie võtaksime igal sügisel või kevadel kätte lubjapritsi ja pintsli, et meie loomade hoonestustes kui ka meie eneste hoonetes ette võtta tarvilikku puhastamist, et neid muuta nägusamaks. Kas see pilt, nagu see meil esineb, tuleb ainult vaesusest? Meie tunneme oma elu kõik hästi, see võib tulla ka vaesusest, aga eriti tuleb see sellekohasest harjumusest. Meie harjumused kiidavad heaks kõike seda, nii kuidas igapäevane elu

on kujunenud praegu. Aga niipea kui harjumused muutuvad teiseks, siis sellekohaselt kujuneb ka elu.

Olen rännanud suure maailmasõja ajal vaestes kohtades, näit. Galitsias ruteenlaste keskel, kus inimestel pole korralikku maja ega maalappi, kus elatakse vaeselt. Mis nende juures aga silma paistis, on harjumus igal kevadel ja sügisel puhastada oma eluhoonet nii väljast kui ka seest. Ja mina julgen tõendada oma silmaga nähes, et see ei võta kuigi palju aega.

Lõpetades seda osa minu kõnest, mina paluksin, et meie ükskord enesele selge pildi annaksime sellest, kuidas meie elu on praegu, ja samuti ette seaksime kindla pildi sellest, missugune meie maaelu peaks olema.

Et jõuda ühest järgust teise, on tarvis aega, aga mitte ainult aega, vaid selleks on vaja ka töötavaid käsi, on vaja kindlat vaimu igas harus. On vaja meie inimestel, et nemad tunneksid ja hindaksid end, kes nemad meie rahva osas on, ja kui need töötavad käed, kes koos juhtiva valitsusega aastakümnete, enam — kahe põlve jooksul rakkes on uue maallise pildi kujundamisel maaelu ümberseadmiseks, siis annab see tagajärgi päris kindlasti kahe põlve jooksul, ja mina küsiks in, kui meie oleme seadnud kahepõlvelise tähtpäeva, mida tahab teha praegune põlv? Meie näeme suurte töökavade ülesseadmist meie saagiandide tõstmisel, uute maade harimisel, hoonete püstitamisel ja endiste parandamisel, näeme uut hoogu ja vaimu olevat astumas viimaste aastakümnete keskel meie maarahva keskele ja lubame endile tänast lõikusepäeva kasutades teile kui võitlejatele maaelu korramisel, ette seades pilti selle kohta, kuhu peame jõudma, soovida järgnevas aastaks edukat tööd."

Maanoorte liikumine Rootsis.

(Järg).

Mis puutub jaaduste turnustamisse, siis alguses kasvatati jaadusi, mida enamikus sai tarvitada maanoorte eneste kodudes. Negamööda hakati enam taimi kasvatama, mida võis tulujalt maha müüa, nagu aedvilid, juhkrunaeris, heinaeeme. Siis leiti, et on kasulikum mitmel ringil samas piirkonnas kasvatada sama jaadust, et oleks võimalik ühijelt suurel hulgal müüa. Selleks tehakse ostiatega või tarvitajate rühmadega eellepinguid või kasvulepinguid. Kõigis niisuguseis küsimusis maanoored küsivad noorteinstruktoritelt või ringijuhitidelt nõu. Sel teel nad õpiwad juba varakult ühistegevuste kaht tundma.

Müüa võib ainult kõrgewäärtslikku kaupa. Väraft jaaduse ja otstarbekohase pakkimise kontrolli on kasvatajatel õigus sellele kiinitada J. U. J. kaubamärki. Kontrolli teostab noorte-instruktor.

Maanoorte ühingu korraldab ka laagreib, kuhu pääsewad peaaesjalikult taimede ja karjakasvatajad, kes on omandanud teatava wilumuse. Meeldiwal nädalal sõpradega ja kaastlastega weedetud terwislik puhkus wabas õhus ühendatakse tegelikkude õpingutega ja harjutustega ning külasõitidega ümbruskonna tähtsamate talupidajate juurde.

Peale tegeliku töö poiste ja tüdrukutega, on ühingu tegevuses ka laianalatusliku praktilise ja teoreetilise haridustööga wanemate liikmete hulgas. Korraldatakse kursusi ja wõistlusi kõigidel talumajanduse aladel. Ka siin on algatus noorte eneste käes. ühingu nõutogu on nendega ajakirja J. U. J. — Bladeti kaudu ühenduses, mis ilmub, kaks korda kuus (harilikult 20—24 leheküljelisena), ja millele noored ise wirgalt kaastööd saadawad. Peale selle kirjastab ühingu laianalatuslikku seeriat käsiraamatuid, määrusi wõistlusteks jne. Kõik asjatundjate kirjutatud ja mõeldud — osalt noortele enestele, osalt nende juhtidele. Loome siin mõningate teoste pealkirjad: — Tee katset (Lihitsa põllumajandusliku nurimise käsiraamat); Kodutoha nurimise (Käsiraamat kohaliku ajaloo nurijatele ja rahwaluule loojatele); Karja ja sigade hoidmise käsiraamat; Hobuserautamise ja hobuserautamiswõistluste käsiraamat; Mattad metsas ja maal; Keetmise käsiraamat; Punnikaitse käsiraamat. Kirjastatakse käsiraamatuid ka wilja-, kana-, wätsa-, seakasvatuse, lojaja- nestepidamise, jaaduste kvaliteedikontrolli jne. alal. Wõistlustingimusi antakse maksuta.

Õpisklasi peetakse järgmistel aladel: lüpsmine, kündmine, juurvilja-, aedvilja-, Tartuli-, linakasvatuse-, juurvilja ülesvõtmine, seemnekasvatus, kodukannistus, metsandus, väetamine, aruannete-pidamine, heinategu, wiljalõikus, linnukaitse, aiaaastuste alalhoid, hobuste talitamine ja juhtimine, püütöö, käsitöö, sport, puuvilja fortimine ja pakkimine.

Leidub umbes 500 õpperingi, kus harrastatakse teoreetilisi õpinguid täienduseks praktilisele tööle. Tänapäeval vajab põllumees põhjalikke teadmisi, kuid ta peab ka olema võimeline muudatustega pidama sammu, lugesed omal algatusel põllumajanduslikke ajakirju ja kirjandust. Õpperingide töö juhtimiseks on loostatud töötirjeldused fartulikasvatuses, linaharimises, mesilastepidamises, metsanduses, väetamises ja lujamises, rohu- maade korrahoidus, põllumajanduses, kodumajapidamise ratsioonaliiserimises jne.

Liikmed, kes tahavad oja võtta praktilistest tödest eelmaintud aladel, moodustavad eri õpperingi, kus nad talveõhtutel teavad ettevalmistusi järgmise suve tööks.

Õpperingides algavad tegelevad lihtsate ainetega, nagu känepidamine, koosolekute juhatamine, õigekiri, matemaatika jne. enne siirdumist tehnilistele küsimustele. Peale põllumajanduslikkude alade leidub õpperingi aladel nagu omavalitsus, ühistegevus, kodune terwishoid, dieetika, isiklik ja ühiskondlik terwis, loodus-hoid, Nootsi maateadus, samuti kirjandus. Maanoored niisugusel, sõrdlemisi hõredalt asundatud maal, nagu Nootsi, on liiga kaua elanud eraldatult. See on toonud hädaohuna l g a t u s w ö i m e p u u d u s e ja m a h a j ä ä n u d o l e k u. Peale praktiliste teadmiste ja filmaringi laiendamise toob õpperingi töö enesega kaasa ka liikmete omavahelise sõpruse ja ühistöö suurest tähtsusest arusaamisele jõudmise. See ei ole mitte tähtsusetumaid õpperingide ülesandeid.

ühendatud pingutuse soov on end liikmete hulgas mitmel konkreetsel ja väärtuslikul viisil näidanud. 600-st osakonnast on 80 enesele ise ruumid ehitatud. Liikmed võtavad oma vabal ajal ehitusest osa ja nii oli võimalik neid sõrdlemisi odavalt püstitada. Niisugusel „kolal“ on enamasti suur saal koosolekuteks ja võimlemisharjutusteks, väiksem lugemistuba, köök ja vahel veel mõned lisaruumid. Vahel leidub seal ka puusepa töökoda ja saun, mis on mõeldud üldiseks tarvituseks. Liikmeid õhutatatakse peale enese heaks töötamise, seda tegema ka üldise kasu ja sel teel arendatakse solidaariteeditunnet.

Maanoorte ühingu kavas seisab ka m u u s i k a, milles ühiskond seisab tähtsal kohal. Õpperingid on muusikahariduses tähtsal kohal. üldlaulu õpetatakse asjatundjate poolt eri kurfustel kui aga selleks huvi leidub, ühingu töötajad mõistliku ajaviite heaks maal. Elustatakse wauu kombeid igaaastastel kirikupühadel, samuti kodusel pidustusi. Üritatakse wana talupojakultuuri, fogutakse rahwalaulel, asutatatakse erilisi maaelu kroonifaid ja muuseume. Maanoored ei tohi end tunda juurteta, waid peavad aru saama, et nad seisawad heal kõwal pinnal, mis on üles ehitatud eiuwanemate poolt suure töö ja ohurimeelsetega.

Nagu sellest näha, on Nootsi Maanoorte ühingu eestwara wäga laiaulatuslik. Siiski ei ole see nii mõeldud, et iga osakond teotseks kõigidel aladel. Meil tuleb walida tegevusala, arwesse wõttes liikmete huwisi ja võimalusi saada häid juhte. Poiste ja tüdrukute praktilise töö ja ebasõjõudnute mitmeluguse tegevuse wahel on hea koordineatsioon, algatimel noored walmistuwad wanemate osakondade tööks, wiimased saawad sel teel alati head juurekashu.

Wälisilm kuuleb ühinguist peaaesjalikult aastakoosolekute wõi rahwuslikkude nõukogude töö kaudu, mida peetakse igal aastal ise maaosas ja kuhu liikmed kogunewad tuhanded kausa ja osalt rahwuslikkude wõistluste, s. o. ülemaaliste kündmise wõi lüpsmise wõistluste kaudu. Osakondades liikmed wõistlewad piirkonnameistri tiitlile, wiimased kogunewad wõistlustele rahwusliku meistri tiitlile.

Kuidas toimub selle töö rahaline toetamine? Niik annab praegu 30.000 krooni aastaks keskadministrats. töö kuludeks, Stockholmis keskbüroo ruumide, palkade jne. jaoks. Peale selle antakse 60.000 krooni noorte-instruktorite palkadeks. Noorteinstruktorete palkamise eeltingimuseks on, et kohapealne wõim s. t. põllumeeste selts annaks kindlaksmääratud proportsioonis liisa walitsuse summale. Harilikult instruktore palgatakse ametisse ainult aprillist oktoobrini. Wahapeal on ta õpetajaks põllutöö- wõi kodumajanduskoolis. Sel teel on võimalik wäheste kuluga ametisse wõtta eimese klassi töötõudusi.

Igal aastal saadakse mitte tähtsusetu summa asjastühwitatud tööstuslikudelt kontsernidelt, pankuritel wõi eraisikutelt.

Kümned tuhanded noored Soomes koguvad ühispankadele hoiuseid.

Maanoortele Soomest kirjutanud mag. E. Vint.

Soomes on viimastel aastatel pühendatud eriline tähelepanu hoiuste kogumisele laste kaudu. Nii mõnigi küsib kohe, et miks lastelt ja noortelt vajatakse säärast tööd ja tegevust, miks asjata vaimustada lapsi hoiuseid koguma, kuna neil ju raha vähe ja nende hoiuste summadel ei ole mingit tähtsust rahaasutuste tegevusele. Tõsi, väikestelt lastelt saadud hoiuste kogumine toob rahaasutustele rohkem tööd ja vaeva kui sellest otseselt tulu, kuid siiski sellest hoolimata tehakse seda. Põhjus, et seda tööd tehakse, ei peitu mitte rahakogumise tähtsuses vaid noorte kasvatustöös. Hoiuste kogumisega laste seas saab äratatud neid hindama raha väärtust, kuid sellega kasvatatakse märkamatuks ühistegelased ühispankade edaspidiseks tegevuseks.

Hoiuste kogumiseks on Soomes tarvitusel hoiukarbid, mida hoitakse kodus ja koolides. Noored võivad raha koguda üks kõik kumba hoiukarbiga, või koguni mõlematega.

Kodu hoiukarpe on võimalik igal noorel viia kodu ja hoida seda oma hoole all. See hoiukarp on igapäev noore valve all ja sinna võib ta koguda raha, mil soovib. Kuna hoiukarp on suletud kahe lukuga, millest üks võti hoiuse koguja ja teine kohaliku panga käes, siis on võimalik avada hoiukarp ainult vastavas pangas. Teatud aja tagant lasevad noored avada pangas hoiukarbi, seesolev raha loetakse üle ja noorele avatakse pangas hoiuarve, kuhu karbisolev raha kantakse.

Kooli hoiukassad on koolis õpetaja hoole all. Kooli hoiukassa on kast, mis koosneb 30—40 väikesest hoiukarbist. Igal kastisoleval karbil on avaus kasti numbri ja lapse nime sildi vahel, kust lastakse raha hoiukarpi.

Iga õpilane saab sealt omale hoiukarbi teatud numbri all ja kogub oma hoiukarpi. Kuna hoiukarbi avaus on hoiukarbi omaniku numbri ja nime vahele asetatud, siis ei lähe õpilaste rahad segamini ja igakord asetab noor koguja oma raha õigesse kohta. Õpetajad võimaldavad lastel teatud aja tagant, näit. kord

nädalas, või ka sagedamini asetada raha oma hoiukarpi. Kuna hoiukarp on suletud kahe erineva lukuga, millest ühe võti on õpetaja, teine panga asjaajaja käes, siis on võimalik hoiukarpi ainult pangas või selle ametniku poolt avada. Teatud aja tagant viiakse hoiukarp kas panka või tuleb panga ametnik kooli, kontrollib kogutud hoiused ja kannab need summad vastavatesse laste hoiuraamatutesse.

Esimesed algatused niiviisi noortelt hoiuseid koguda tehti Soomes juba enne maailmasõda, mil ka koolivalitsus säärasele kasvatustööle erilist tähelepanu pühendas. Hoiuste kogumise mõtte levitamine Soomes võttis eriti hoogu 1925. a. alates, mil ühispannad üksmeelselt selle mõtte oma töökavasse võtsid. Viimastel aastatel on see niivõrd levinud, et kooli ja kodu hoiukassad levivad peale ühispannade ka mitmesugused teised pangad. 1937. a. arvestati kooli- hoiukassade arvu üle 2600, seega hoiukarbid igas teises koolis. Kodu hoiukarpe oli välja antud samaks ajaks noortele üle saja tuhande. Võrdluseks pidage mees, et Soomes on rahvast umbes kolm korda enam kui meil.

On märkimisväärne, et nii kooli kui ka kodu hoiukarbid antakse noortele kogujatele ühispannade poolt ainult kasutamiseks. Hoiukarpide kasutamiseks ja laste poolt hoiuste kogumiseks tehakse erilist õhustööd. Koolis on erilised tunnid pühendatud hoiuste kogumisele ning vastava õhutuskirjanduse ja selgituskoosolekute mõjul liitub iga aasta tuhandeid noori hoiuste kogujateks, kellede arvete pidamine toob ühispannadele küll palju lisa tööd, kuid sellega kasvatavad nad oma tegevusega ka veendunud ja teadliku ühistegelaste peret, kes hiljem jätkab eelkäijate tööd.

Eluõhtu ja eluhommik talus.

Muljetel: J. N.

*Kostab ahjupealt
alla, toalaelt
monotoonne popsimine,
nagu linaropsimine:
mõnus piibu mopsimine.*

*Rehetoa sinisuitsu mattudes
unistab vanaisa ...
Järjest tuleb suitsuhallile lisa —
nagu endasse sattudes
unistab vanaisa ...*

*Ta mõnuleb ajast, mil' noorurina
tormand ellu rünnates;
unistab ajast, mil' mehe kodutuna
otsind kodukollet rännates.
Ent siiski, — võites neuu armastuse,
sõpruse soojuse, helluse narmastuse,
jäänd talumeheks. Ikka põllusulaseks!
Soov näha valmivat viljatera muutuvat kuld kollaseks.*

*Nüüd juba poeg tal peremees,
lapselapsed kõrval kambri sees
teevad kisa, hüüdes:
kus on vanaisa!?*

Varsti tuleb tuppa tühja lisa —
uues rõivais kambrist astub isa
läheb rõõmsal ilmel loomalauta.
Sellejärgi loomatalitامast tuleb
ema, varna viskab kaelkoogud, jalast võtab pätid,
uude riidetub, toob kirstust vastsed rätid.
Hobuse hirnautust siis kuuleb,
kes ju rakendatult saani ees ja aega ei raatsi kaota!

Isa, ema, lapsed kir'ku läind...

Vanaema, vanaisa, kes ka juba söömas käind,
on nüüd koduhoidjad!

Vanaisa unistada püüdjad mõttet
ahjuparsil märkamatult unne läind.

Haihtund piibusuits ja vanaema
mõtiskelul piiblit loeb...

Sellejuures vahel mõttelõnga koob:

kuis olin mina ja mu „vanamees“ ka noor —
ja nüüd on tema vana, mina — „vanamoor“.

Ent siiski õnnelik on ta

ja ma — niisama ka!

Elu möödunu meil puhas, suure mureta,

Sest seda suudetud on ikka varjata:

pöske noort kui vana paitades,
trööstides ja vastastikku avitades.

Nüüd: väiksed viperused, suured hädad —
unund kõik;

Vanuspäive mõnus kodu — see on tõiک.

Uued õppetöö korraldamise määrused aianduskoolidele.

Määrused puudutavad Polli, Ravila, Vahi, Vigala ja Arkna
aianduskoolide korraldust.

Kooli lõpetajad omavad aedniku-abi ja aedniku kutse.

Haridusministri poolt on antud ja jõustus arvates 1. augustist 1938. kahe-
aastase õppeajaga aianduskooli õppetöö korraldamise määrus. Aianduskoolis
(seni ka aiamaajanduskooliks nimetatud) on õppetöö algus sügisel kas septembri-
või oktoobrikuus. Õppetöö kestab 42 õppenädalat aastas, kuid õppenõukogu võib
teoreetilisi õpinguid koondada peamiselt talvisele õppeperioodile, kuid mitte lühe-
male kui 25 õppenädalat. I ja II klassi vahelisel suvel on õpilased aianduse õppe-
ja tööpraktikal kooli juures. Peale II klassi teoreetiliste õpingute lõppu on õpi-
lased 5½ kuud sunduslikul järelpraktikal kas kooli õppeaedades või aiatalundeis
ning -ettevõtteis väljaspool kooli. Ka töötamine aiandusassistendi ametikohal
arvestatakse järelpraktikana.

Õpilaste minimaalarvuks klassikomplektis on määratud 12, normaalarvuks
20. Olgu aga märgitud, et neisse praktilistesse aianduskoolidesse on viimastel
aastatel tung suurenenud: nii on Polli ja Vahi aianduskoolidesse võetud õpilasi

üle normaalarvu ja osa jäetud vastuvõtmata ruumipuudusel ning ka hiljem asutatud Ravila Aianduskoolis on õpilasi olnud normaalarv. Samuti Vigala Aianduskoolis, kuhu õpilasi võetakse üheaasta, on õpilasi olnud küllaldaselt. Õpilaste vastuvõtul I klassi nõutakse algkooli 6-klassi haridust, 16. aasta vanuse alam-määra ja aiandusala eelpraktikat. Nii kooli I kui ka II klassi lõpetamine toimub eksamitega. II klassi õpingute lõppeksami komisjonis on peale kooli õppejõudude veel Haridusministeeriumi Kutseoskuse Osakonna, Põllutööministeeriumi Põllumajanduse Osakonna ja Põllutöökoja esindajad. Kooli lõputunnistus antakse välja peale sundusliku järelepraktika arvestamist.

Lõputunnistuse omanik võib peale kaheaastast töötamist aianduse alal õiendada aedniku-abi kutseeksami, missugune eksam toimub ühel tähtajal lõppeksamiga ja sama komisjoni ees. Aedniku-abi kutse omanik võib peale kolmeaastast töötamist aianduse alal õiendada aedniku kutseeksami. Aedniku kutseksam toimub ühel ehk mitmel järgmistest erialadest: 1) puukoolid, 2) puuviljaaiaandus, 3) köögiviljaaiaandus, 4) lillekasvatuse ja 5) ehisaiaandus. Kutsekomisjoni esimeheks on Haridusministeeriumi Kutseoskuse Osakonna esindaja, liikmeteks Põllutööministeeriumi Põllumajanduse Osakonna, Põllutöökoja ja Kutseaednike ühingu esindajad ning kaks aianduskooli õppejõudu Kutseoskuse Osakonna määramisel. Kutseksamid toimuvad erilise kokukorra järgi. Aedniku-abi kutse omanikul on õigus end Töösukusametis registreerida õppinud töölisena ja aednikul — meistrina. 2-a. õppeajaga aianduskoolide lõpetajatel on õigus pääseda aianduskeskkooli II klassi katseteta ja erikatsetega üldaineis ka III klassi. Seejuures on mõeldud, et aianduskeskkoolid vanemais klassides need õpilased osa eriainate tundidest vabastaksid ja selle asemel laseksid õppida üldaineid (keeli) koos nooremate klassidega.

2-a. aianduskoolid on praktilised koolid ja nende lõpetajad on leidnud teenistust aedniku-abidena, aiandusassistentidena ja ka iseseisvate töötajatena aiatalundis ja aianduslikes ettevõtetes. Lõpetajaist on olnud puudus viimasel ajal: ei ole kõiki soove tööjõudude järgi suudetud rahuldada. Ja kuigi ametmeeste kohti enam senise hooga (aiandusassistentid) ei tuleks juurde, siis jätkub lõpetajatele tööd külluses tegelike aednikena. Aianduse arendamine on kodumaa põllumajanduse intensiivimise üks teeharu, selle kaudu läheme vastu rahvastiku tõusvale elustandardile. Seepärast võib noorte siirdumist aianduse tööalale aina tervitada.

Üheaastase õppeajaga aianduskooli (aianduseriklassi) õppetöö korraldamise määrus jõustub arvates 1. jaanuarist 1939. Õppetöö algab jaanuaris ja lõpeb detsembris. Vastuvõtutingmused nagu 2-a. õppeajaga koolides. Erilist kutset üheaastane kool ei anna. Need koolid (eriklassid) on mõeldud peamiselt põllupidajatele aiandusliku erihariduse võimaldamiseks.

Kuna lõppeksamite ja kutseksamite komisjonides on tõmmatud kaastööle ka Põllutööministeeriumi, Põllutöökoja ja vastavate kutseühingute esindajad eriteadlased, siis on see lisatagatiseks, et õppetöö koolides peab sammu areneva elu muutuvate vajadustega.

Penijõe Põllunduskooli (Läänemaal)

uute õpilaste vastuvõtmine

on alanud. Vastu võetakse mõlemast soost õpilasi, kes vähemalt 16 a. vanad ja algkooli haridusega. Kursuse kestvus põllutöö osakonnas 6 kuud, karjatalitajate osakonnas 1 aasta.

Õppemaksu ei ole. Korter, kütte ja valgustus tasuta. Toitluskulud põllutöö osakonnas 12—15 kr. kuus, karjatalitajate osakonnas tasuta ülespidamine. Õppetöö algab 17. oktoobril. Sooviavaldused ühes haridustunnistusega esitada koolijuhatajale aadressil: Penijõe Põllunduskool, Lihula. Koolijuhataja.

Rehepapp.

Katkend Friedebert Tuglase romaanist „Väike Illimar II“

Nii astusid nad kolmekesi põiki otse üle nurme ja püüdsid täis meestena sammu pidada. Lumi näis ikka rohkem sulavat, kuid maa selle all oli endiselt kõva. Käed vehkisid ja kelts rabises jalgade all. Paar varest viskus vanalt rõuguasemelt lendu.

Illimariil oli ikka pisut kõhe. Nii see rehi kui Musse Enn isegi... Kuid ta polnud ükski, ja hätta nad teda ei jäta. Ning lõpuks oli aega põgenemisekski, kui lugu päris jubedaks läheb!

Mark ja Avvus aga vestlesid juba Ennust.

„Näe,“ ütles Avvus, „nüüd tal jälle rõõmupäevad. Tea mis taeva-riiki talle see rehi või õndsust see orjus on annud, aga seevõrra veel elabki, kui saab rehepappi mängida. See nädalakene aastas, aga muidu sureks. Saa sa tast aru!“

„Sihuke see inimene on,“ arvas Mark. „Ega taha tööd teha ja vaeva näha, aga võta vaev käest, siis see päris häda alles algab!“

„No ei mina tööd teeks, kui muidu süüa saaks!“

„Tea veel midagi. Vahest paneksime jalad seina peale ja laseksime enesel hea olla, aga vahest ka mitte. Ega sa tea, mis inimese lõpuks õndsaks teeb. Näe, on rikkaidki, elavad külla otsas, et ei tea paremat tahtagi, aga kas nad paigal püsivad. Ikka rahmeldavad. Ikka üks mure peab olema. Nii temal see rehi.“

„No arvavad, et maailm ilma nendeta hukka läheb!“

„Tea, mis nad arvavad. Vahest ei arva midagi. Vahest on ainult harjunud, peavad rühmama. See just kui haigus, lahti ei lase!“

Illimar kuulatas. Jälle kostis see elutarkus nagu kuskilt kaugemalt. Ei see olnud veel temale määratud. Kuid oli selles ometi midagi, mis tallegi vana Ennu lähendas. Oli see Enngi inimene, nagu kõik teisedki, — vähemalt see selgus talle.

Nüüd aga olid nad õieti rehe ligidale jõudnud. Ikka suuremana ja süngemana see paistis. Lai, pehkinud-hall puuhoone, rehetare keskel, kummaski otsas rehealused, tuulekamber veel kõrval. Rehetare küljel mustas sügav katusealune, täis igasugust koli. Siin oli hunnikus sarvilisi rehetampe, kolmejalgseid rabatsepinke, vartu, pinte, viiorke. Just nagu ajast läinud asjade aplaager. Kõdunenud sarjast seina ääres kasvasid pujud läbi. Ja mustavast ukseavast rullus suits välja, pöördus kolihunnikusse, vajas sellest nagu märjast puhmast läbi ning kerkis siis üle räästaääre. Rehi suitses ja auras kesk lumelapilist välja. Selles kõiges oli midagi hingedhistavat vana.

„Jumalime!“ hüüdis Avvus, tõstes jala kõrgele künnisele.

„Ja et kes seal on?“ küsis suitsust raugahäl.

„Eks ikka ristirahvas. Pole paganad ega peninukid. Kuigi see sulle üksipuha: oled kõigiga harjunud.“

Avvus ja Mark naersid. Aga Illimar vahtis aralt nende selja tagant. Ei näinud küll palju sealt seest läbi suitsu ja pimeduse. Ainult tuli õhetas kuskil madalas, sädemeid keerles ja nende tagapõhjal ukerdas

inimkogu. Siis lähenes see uksele: valged juuksekahtlud palja pealae ümber, takune särk rinna eest lahti, takused põlvpüksid ja pastlarätid, ristatud peente nõõridega. Oli pigemini mingi suur kääbus kui inimene.

„Heh-heh!“ naeris Enn väga vana inimese naeru. „Või pole paganad ega peninukid. Või päris ristirahvas. No kas ristirahval pleki peal liiga palav hakkas, et suitsurehe üles otsib? Ja kesse ütlebki, et õige ristirahvas pleki peal elab? Eks seal olegi need päris paganad?“

Ta püüdis naljatada, kuid ta hääles oli ometi vimma. Aga Mark ja Avvus ainult naersid talle nagu lapsele. Ja see naer mõjus nii, et Illimargi usaldas ühes nendega üle läve sisse ronida.

Ei näinud siingi silmad esialgu muud kui leeaugus küdevat tuld, hambuliseks kulunud koldekaart selle ümber ja lõhnamulgust karglevaid sädemeid. Rehetare ise kadus pimedusse. Suitsu oli nii palju, et tulijadki pidid kohe koldekvile kükitama. Ainult vana Enn ise näis siin oma tuhmide silmadega ümbrust seletavat.

„Jahah,“ pomises ta endisel umbusklikul häälel, „või otsitakse vahel ikka veel suitsurehigi üles. Kas neist masinaist ja plekkidest ning muist vigureist ei jatku? Heh?“

„No ei näi jatkuvat,“ vastas Avvus ja pilgutask Margale tuleehas silma.

„Näh ei näi jatkuvat jah, kui vaja peenemat tööd. Kui vaja võtta seda päris peent tera välja, nii et oleks välja võetud. Siis muudkui vana Musse Enn tulgu jälle platsi. On veel tedagi vaja, he-heh! Tema veel tunneb seda asja, kuidas vili õieti kuivab ja tera välja tuleb. Muidu võristavad oma masinaid ja on ennast täis. Aga peenemaks tööks ei piisa. Heh-heh-heh!“

„Kus sa nüüd sellega!“ heitis Mark käega. „Puha prosta värk. Ei saa suitsurehe poolegi!“

Enn muutus kohe leplikumaks. Ta segas käbedalt orgiga ahjus ja ta silmadki ei paistnud tulevalgel nii ähmased. Ta oli otsekui noorenenud. Siis istus temagi ahju ette.

„Seda arvan minagi, et suitsurehe vastu ei saa,“ lausus ta. „Mis nüüd masin inimese vastu! Selge vigurivärk. Ja näe, mis teragi sealt tuleb. Inimesed puha haiged, kõhud keerus, surevad kui kärbsed. Ega või jumalavilja masinaga narrida. Mis vägi sel veel on, mis kõik torud ja trumlid läbi käinud! Lõss ja lestad, muud midagi. Näe, missugust leiba ennevanast söödi ja missugust tööd tehti. Oli Ristor, tühipaljas teopoiss, — kolmeaastase sälu võttis selga. Läks hobuse alla ja tõstis õlaga üles. Ja vana Oolu, rehepapp enne mind, käänas poolteist tündrit rukkeid kukile. Ega olnud minagi omal ajal pehme näpuga poiss, heh-heh, ei olnud!“

Enn rõõmustas lapselikult, meenutades möödunud aegu.

Mark müksas Avvust küünarpeaga ja lausus: „See ju teada, et kõva orjus ja aganaleib tegi mehed vägevaks!“

„Kõva, jah, kõva oli orjus!“ rõõmutses Enn. „Oli siis tööd! Reht peksti sügisest küünlapäevani. Aga eks olnud neidki kohti, kus peksti kevadeni ja odraseeme viidi kohe rehest põllule. Meie mõisas peksti

Ängistuses.

Kõrglennuks aeg on liiga hilja,
ent roomata ei luba rüht,
kui kaobki säämpsus selge siht,
meid veel ei lülitata välja.

Ja kuigi kõlbmatu paraadiks
vaim, vajab veelgi nüüdisaeg
tend, sureb sõna süüdistai...
Juveele kasvavad karaadid.

All kihtide kuis, ängistuses
on vaimu-aardegagi nii:
tend ihti täiusele viib
see, mis ta selga rängalt rusus.

Aeg arg ja läilalt lõmmitai
on sidund sitkemadki tiivad,
vood meid kui surnud kalu viivad —
kõht üles, käändes kümnet päi.

Roiskvesi ümber kui ürgsoos...
Oo kus, oo kus vee värsked ojad?
Me, petet unimeste pojad,
ta järel kisendame koos.

Hendrik Adamson.

neljas rehes, igas ühes seitse hobust ja viisteist meest platsis, sada koormat vilja võeti ühe ööga läbi. Eks seal olnud müdinat, oi jah! Käis seal siis koodilugu, sai pahmas ja said mehed kah! Rehi tolmu täis ja rahvas tahmast nõgine nagu vanakurja enese pere. Hoh-hoh!"

„No see oli saun,“ nõustus Avvus ja alandas siis häält. „Kuid eks tulnud see vanatühi vahel ka tõesti ise reht kaema? Inimesi hirmutama ja rehepapiaga jõudu katsuma —?“

Enn tõmbas enese äkki kõssi ega vastanud midagi. Ainult ta tuhmid silmad käisid rahutult ringi.

Illimar ei mõistnud kohe küsimust ja vahtis niisama enese ümber. Väljas oli valgus küll tuhmimaks jäänud, sees aga suitsu vähem ja nii seletasid silmadki juba rohkem. Paistsid nõest läikivad seinapalgid, parte mustad read ja nende vahelt rippuvad ristikutuustid. Aegajalt rabises sealt kuiva puru põrandale, nagu oleks väike loom küünte kribinal kividel käinud. See oli jälle kõhe...

„On ikka räägitud“, jatkas Avvus, „räägitud peninukkidest ja muukadest ja vanastkurjast enesest, kuidas nad rehepapi külas käinud ja tempe teinud. Olnud vahel häda ja hirmu, nii et hea nõu kallis. Eks ole sinagi neid oma pika elu jooksul näinud?“

„Ei mina ole!“ vastas nüüd Enn kähku. Ta häält oli muutunud hirmunud sosinaks. „Ei ole mina, aga vana Oolu, tema küll, tema vahel rääkis. Rääkis, mis juhtunud ikka temaga ja tema isaga ja vanaisaga. Kolm põlve olid rehepapid. Oolu endaga juhtunud vähe, isaga rohkem, aga vanaisaga otse hullupööra. Tea, kas nende võim pikapeale väheneb, või mis. Juhtunud ikka nii ja teisiti. Egas nad alati oma näoga tulnud. Veerenud vahel rehealuse värava alt sisse ainult nagu lõngakera, vahel tantsinud partel ja raputanud kellukest, vahel aga oianud ahtmes, hõngumulgus või tuhkhuas inimesi hääli. Aga need olnud ainult väikesed

sellid, neile saanud veel sõnadega vastu, kuigi sõnad pidid krõbedad olema. Kuid vahel olnud päris põrgu lahti, kui sarvedega saks ise tulnud. — Aga mis sest rääkida. Ega mina ole näinud, puha teistelt kuulnud. Ei ole mina neid näinud!”

Enn vaatas oma kulumupuhmaste alt ringi ega tahtnud enam edasi rääkida. Ta paljal pealael läikis higi.

„No kuidas siis sihukesest pääses?” küsis Mark viivu vaikimise järel. Oli tunda, et ta oma hääle püüdis meelega ükskõiksemaks teha.

„Kuidas pääses? Eks pidanud ikka hõbekuuliga püss käepärast ja meieisa tagurpidi peas olema. Egas muidu. Aga olnud vahel niigi püsti häda käes.“

Kõiki raputas jube tunne. Ja Illimar mõistis nüüd asja. Ta oleks põgenenud, kui oleks suutnud end liigutada. Kuid hirm naelutas ta kivi külge.

„Olnud ikka üht ja teist“, pomises Enn. „Ikka üht ja teist. Korra olnud Oolu vanaisa parajasti vommil, kui astunud teised sisse, päris kolmekesi. No olnud koledad, nii et ihukarvad tõusnud vaadates püsti. Istunud siiasamasse tuhkhaua äärde ja hakanud rääkima, ikka omal põrguliste keelel. Üks küsinud: „Koiter unda?“ Teine vastanud: „Isi opi, iis opi!“ Ja kolmas kohe: „Tulk öö, inni hais, tsolsoh, inni hais!“ Ning keerutanud oma koonuga õhus ringi. Siis mõistnud Oolu vanaisa, et nüüd on tal ots peal, kui midagi kähku ei tee. Ta pea kohal olnud lõmmuõrred parajasti pakke täis. Võtnud sealt ühe tasakesi, lugenud jumalasõna peale ja virutanud ühele peletisele otse lagipähe. No kus käinud karakas, rehi suitsu ja kärsahaisu täis — ega olnudki tollest enam midagi. Haaranud siis teise lõmmu ja saatnud samal viisil teisele pähe — ning ikka seesama lugu. Kahmanud lõpuks kolmandagi ja tahtnud visata, kui äkki —“

Sel hetkel kuuldus selja tagant ukse juurest tasast krõbinat ja vingumist. Kõik hüppasid otsekui tulise raua torkest püsti. Ja esimesel hetkel nägid nad ainult, et väljas oli juba hämar, aga ukse künnise kohal hüples kaks loomapead, lõuad pärani, hambad irvi ja keeled väljas. Illimar oli esimene, kes asja mõistis.

„Kähri ja Milli!“ kisendas ta rõõmsalt, ning koerad vastasid niisama rõõmsa haukumisega.

„Kuramuse koerad!“ vandus Avvus ja sülitas ruttu kolm korda — „Surnuks ehmatavad!“

Jah, seal need koerad olid. Kes teab millise ringi olid nad Illimari isaga teinud ja kustkaudu nüüd jälgi mööda siia jõudnud. Aga siin nad olid, toetusid käppadega künnisele, vahtisid välkuvail silmil sisse ja avaldasid jällenägemisrõõmu. Egas nemad teadnud, et olid inimesi sellega ehmatanud ja ühtlasi tagasi tõelisuse riiki toonud!

Kuid nüüd ei püsinud Illimar enam siia jääma. Ta oli juba teisel pool künnisepakku ja nägi veel ainult, kuidas mehed pikki kaevepuid parte poole tõstsid. Siis hakkas ta ärevusest karglevate koertega kodu poole minema. Väli ees oli juba päris hämar. Vana õllekoda selle ääres paistis ainult niipalju, et seda võis sihiks võtta. Seljataha vaadates mus-

tas vana rehi jälle süngelt — madalana nagu maasse vajumas. Ja üks ümbritsenud teda nagu vaevalt märgatav punane õhetus? Ei, seda oli halb vaadata ja veelgi halvem seljaga ta poole olla...

Kodu lähenemisel kippusid koerad jooksma ja Illimar ei tahtnud neist maha jääda. Temagi jooksis ning süda puperdas ta rinnus... Kõik oli nagu võigas uni... Kuidas oli ometi aeg nii kaugele veninud?... Ja mis oli siis tõeliselt juhtunud, peale selle jubeda jutu?... Ei, kas ei kostnud selja tagant siiski nagu lume krabinat?... Ja Illimar jooksis niipalju kui jaksas.

Ta rahunes alles tuppa jõudes. Siin oli jälle nii valge, kaitstud ja rahulik.

Kui ta aga hiljem hakkas magama minema, jooksis ta rõivaist rabinale kaeru põrandale. Ja ema imestles, ning küsitles. Kuid Illimar ei pihtinud enam oma seiklusi täielikult. Sest ta oli jälle täitsa terve.

Aianduslikku nõuannet.

Tomatide kogumine.

Tomatid hakkavad meil augustis valmima. Üksikud varased sordid, ja vara külituna, annavad üksikuid valmeid vilju juba juulis, kuid see on erand. Peasaak on ikkagi septembri-oktoobri kuul. Täitsa valminud tomativiljad on hele- ehk tumepunased, roosad või kollased, sordi järgi. Harilikult ei saa meil tomativiljad väljas vabas õhus kunagi päris valmis, s. o. punaseks, vaid neid võetakse pooltoorelt ehk roheliselt ära ja lastakse kusagil soojas, kuivas ruumis järele valmida, milleks kulub umbes 2 nädalat. Sääraseks järelvalmimiseks ei pea aga mitte päris tooreid, s. o. tumerohe-

lisi tomateid ära noppima, vaid selliseid, mis juba täiskasvanud ja vähe kollakaks on läinud. Sellised tomativiljad valmivad siis soojas ruumis võrdlemisi ruttu.

Ruumi soojus peab olema vähemalt +18° C. Ruum võib ka pime olla, peanõue on aga, et ta soe oleks. Osa vilja mädaneb siiski järelvalmimise ajal ära, eriti kui ruum küllalt soe ei ole, või liig noored ja — rohelised t. viljad nopiti. Kes kasvatab tomate isiklikuks vajaduseks, see teeb hästi, kui valmis vilja taime otsast kogub ja tarvitab. Ühele perekonnale jätkub 15—25 taimest.

J. K.

Kurkide soolamine-hapendamine.

Nõud kurkide soolamiseks olgu võimalikult tammepuust ja oleks hea, kui neid saaks õhukindlalt sulgeda. Hädapärast võib tarvitada ka heeringa tünn, kuid neid peab enne pesema ja leotama, et halb hais ja maitse kaoks. Nimelt pestakse niisuguseid tünni lubjaga ja jäetakse lubjaveega kauemaks ajaks seisma. Heeringatünnid on iseäranis head siis, kui neil kaas uurdest on tervelt väljavõetud, nii et pärast jälle on võimalik kaant uretesse ajada, kui nõu kurke täis. Nõud aga, millelt halb heeringa hais ei kao, ja aega ei ole

kauemat aega leotada, pestakse hästi puhtaks ja kuivatatakse ära. Siis sulatatakse kampoliaga nende nõude seespoolsed seinad üle. Umbes 400 grammi kampoli pannakse küljeli olevasse tünni ja süüdatakse põlema, sellejuures veeretatakse ja rullitakse tünni niikaua, kuni sulav kampol nõu seespina on katnud. Tuli kustutatakse sellega, et tünni avaus kaetakse vana kotiga ja tuli kustub kohe.

Kui kurgivilju tahetakse sissesoolata ehk hapendada talveks, siis nopitakse neid kas igapäev või ülepäeva, et nad

mitte kollaseks ei läheks. Ühesuured ja ühevanused rohelised kurgid pestakse kohe pärast korjamist puhta kaevu- ehk allikaveega mullast ja tolmust puhtaks. Kurke ei pea pesuvees liguneda laskma, üle poole tunni ei peaks nad pesuvees mitte olema. Selle järele laotakse neid kihtide viisi nõusse, mille põhi on kaetud mustasõstra lehtedega ja tükkideks lõigatud tilli varte ja õisikutega, ja lisatakse veel nõu põhja ja peale paar mädarõika lehte ja üks mädarõika juur, nõu keskele kurkide hulka. Kõige parem ja meeldivam maitse kurkidele saadakse selliselt kurke nõusse ladudes, kuna tamme-, kirsi-, selleri-, sibula- ja ostragoni lehti juurde lisades, nagu mõned teevad, sageli saavad kurgid musta lihaga ja mõrud.

Kurgid laotakse nõusse kihtidena, kiht mustasõstra lehti ja tilli, kiht kurke jne. kuni nõu täis on, peamine kiht lehti ja tilli. Nüüd võetakse iga pange vee kohta 400—500 grammi soola, mis keedetakse vees ehk ka külmas vees lahustatakse ja kurkidele peale valatakse, kuni nõu ääreni soolvet täis on. Paari päeva pärast, kui soolveesi on kahanenud (kurgid on endasse

imenud), kallatakse soolvett veel juurde. Kurginõud suletakse võimalikult õhukindlalt, tammest, erilised kurginõud, kaanega, heeringa tünni äärevits lüüakse pealt ära, põhi pannakse uuretesse, vits aetakse uuesti peale ja kallatakse punniaugust nii palju soolvett juurde, kuni nõu täis on. Kui kurginõusid ei saa õhukindlalt sulgeda, peab soolvee soolasema tegema või nõu kurkidega jääkeldris hoidma kuni külmade tulekuni. Parema alalhoiu mõttes lisavad mõned kurkide soolveele salpeetrit, maarjajääd, küüslauku, lakritsat jne., mis aga kurkide maitset siiski teatud määral rikuvad.

Kõige puhtama ja parema maitsega hapud kurgid saadakse siis, kui vahe- ja võrtsainena lisatakse ainult mustasõstra lehti ja tilli ja neidki mitte liiga palju. Soola 300—500 grammi 1 pange veele. Vesi pesemiseks ja soolamiseks ikka allika ehk kaevuveesi, ialgi mitte tarvitada tiigi-, järve ehk jõevett, ehk siis ainult keedetuna. Külma hoiukoht suvel, vilu kelder talvel ehk jääkelder, puhtus on peatingimuseks kurkide soolamisel ja alalhoiul.

J. K.

Maanoorteringide tegevusest.

Ülesaaremaaline maanoorte suvepäev Kuressaares.

Pühapäeval, 21. aug. peeti Kuressaares ülesaaremaalist maanoorte suvepäeva, millest võttis aukülalisenä osa siseminister R. Veermaa.

Pidustused algasid maanoorte rongkäiguga orkestri saatel Eesti Seltsi aiast, läbi Uue ja Tallinna tänavate Vabadusplatsile, kus toimus pärjapanek Vabadussõjas langenud saarlaste mälestussambale. Pärja sambale asetatas Saare maavanem ja Saaremaa maanoorte ühenduse vanem H. Otsstavel, tuletades meele langenud kangelasi.

Teiste külaliste seas, kes võtsid osa pärjapanekust ausambale, viibis suvepäeva aktusel ka endine Eesti saadik Londonis dr. O. Kallas, kes sünnilt saarlane.

Pärjapanekult mindi läbi Lossi tän. lossi õue peoplatsile. Enamik maanoori, samuti Tallinna Võimlemise Instituudi

rahvatantsurühmlased esinesid rongkäigus kirevais rahvariideis. Lossi hoovil moodustasid maanoored kahele poole teed lossi väravast kuni peoplatsini spaleeri kõrgete külaliste vastuvõtuks.

Siseminister R. Veermaa koos saatjatega saabus peoplatsile kell pool kolm. Teda tervitati maanoorte ja publiku poolt tormilise aplausiga. Rahvariideis naismaanoor annetas ministriile lilli.

Suvepäeva aktuse avas Saare maavanem ja maanoorte ühenduse vanem H. Otsstavel, andes lühikese ülevaate maanoorte liikumise algusest tänapäevani Saaremaal, tähendades, et Saaremaa maanoored on valinud elutee, mis neid edasi viib. Saarlase karmi kesta all on alati soe süda, mis valmis võtma vanemait ülesandeid ja kohus-

tusi, mis kasuks ja õnnistuseks meie noorsoole ja kogu rahvale.

Seejärele palus maavanem peokõneks sõna võtta siseministrit, kes astus kõnetooli tugeva ovatsiooni saatel. Rääkides saarlaste kuulsusrikkast minevikust väitis kõneleja oleviku kohta järgmist:

„Meil on südamevanne, on verevanne oma esivanemate vastu, mitte kunagi kaotada oma iseseisvust, mis on saavutatud verrega. See on vanne nende vastu, kes on varisenud manalasse ja valgust ei näe. See on ka vanne meie vanema põlve vastu.

Meie vabaduse hoidmisel ei ole jõud mitte arvus, vaid omadusis. Võib olla rahvast miljoneid, kuid kui selle kultuur on madal, siis ei suuda ta seda, mis väike rahvas kõrge kultuuriga. Eestlaste arv on väike, kuid meid teeb suureks sisemine tuli.

Ka meie maanoored peavad olema tublid kodanikud, peavad olema väärikad eestlased. Noored peavad looma uusi väärtusi, see on nende ülesanne.

Anda isamaale kõik väärtuslik, see on noorte kohustus. Noorus on inimese elus kallim aeg, kuid noorus on ka tööaeg. Meil on igati hea elus omad raskused, kuid see ei tohi olla määravaks. Sellele vaatamata peab olema siht selge.”

Siseministri kõnele järgnes hümn orkestri saatel.

Peale siseministri kõnet esines maanoorte ühendatud laulukoor Kihelkonna algkooli juhataja Ed. Hõbeniku juhatusel lauluga „Õnne Eesti”, mis võeti vastu rohkete kiiduavaldustega.

Järgnes Põllutöökoja ja maanoorte peasekretär J. Tõrmaküla kõne.

Kõnelele järgnesid suulised ja kirjalikud tervitused organisatsioonide poolt.

Aktusele järgnesid samas lippudega ümbritsetud peoväljal rahvatantsude ettekanded Lümända, Kaali ja Tallinna Võimlemise Instituudi rahvatantsude rühmadelt kandle saatel. Kõik tantsuettekanded said rohkete kiiduavalduste osaliseks.

Ka Mõntu segakoori lauluettekanded õp. E. A. ru juhatusel leidsid sooja vastuvõtu.

Maanoorte suvepäevast võttis osa 497 maanoorterangi liiget ja 24 ringivanemat 35 maanoorterangist. Pidustusi jälgis 3000-line rahvahulk.

Maanoorte suvepäev muistsel lahinguväljal.

Pühapäeval, 28. augustil s. a. Saaremaal, Pammass korraldatud maanoorte suvepäev, mis peeti Purtsa maalinnas „Kooljamägedel”, õnnestus ilusa ilma tõttu hästi. Ainult noori oli aktusel hõredalt.

Suvepäeva avas Pamma algkooli juhataja Kurikjan. Peokõne pidas maanoorte assistent Oskar Kolk. Linnusest ülevaate andis Armuadra algkooli juhat. A. Koel-Rahula, soovitades ümbruskonna noortele „Kooljamägede” linnust rohkem tähistada ja sinna tulevaks Võidupühaks võidutule altar ehitada. Eeskujuks ehitatavale altarile olgu Kaarma linnuses ehitatud võidutule altar. Ka kivid soovitati võtta Kaarma kivimeistritelt. Ta avaldas lootust, et tuleval aastal on ka Purtsa linnuses ilus võidutule altar. Lõpuks loeti ette Ülemaaliselt Maanoorte Ühendusest saabunud tervitusteogramm.

Aktusele järgnes pidu, kus kanti ette näidend „Sulane Poolast”. Õhtuseks seltskondlikuks osaks oli ka rahvast rohkesti juure kogunenud. Pidustused kestsid hilisööni.

Misso maanoorte suvipäev.

Misso Maanoorterangi korraldusel toimus hiljuti Missos Tinuli talus noorte suvipäev, millest kõik ümbruse rahvas elavalt osa võttis.

Suvipäeva võistlused avas Vastseliina Maanoorte Ühenduse sekretär aianudassistent Jaan Sibul, mille järele siirduti võistlusi jälgima.

Hobuserakendamise võistlusel tuli Misso meistriks Valdur Tirub, kes rakkendas hobuse 1,2 minutiga, 2. kohale tuli Roland Uibo 1,25 minutiga ja kolmandale kohale tuli Heino Tarro 1,30 minutiga. Rohkesti nalja tegi võistlusel kantseleiametnik K., kes hobuse suutis rakkendada veerandtunniga.

Lüpsivõistlusel tuli Misso meistriks Valter Tinul, 89. p., 2. kohale tuli Roland Uibo 73. p. ja 3. kohale Heino Tarro 71. p. Seega kõik poisid.

Veiste eksterjöõri hindamise võistlusel tuli esikohale Ernst Veiko ja teistele kohtadele tulid: Valdur Tirul, E. Lõokene ja Heino Tarro.

Kõnevõistlusel teemil: „Kodu puhtuse ja korra tõstmine kodukaunistamise seisukohalt” tuli Misso meistriks Roland Uibo.

Maanoorte töö Tartu näitusel.

Maanoorterigid esinesid tänava näitusel esmakordselt iseseisvate väljapanekutega, võttes oma alla terve metsatööstuse paviljoni. Varematel aastatel esinesid maanoorterigid põllusaaduste üldiste väljapanekutega ühiselt ja seepärast jäi nende töö ning tegevus varju. Kuna aga ringides tehtav töö on üha laialdasemaks paisunud ja üleriikliku tähtsuse omandanud, annab iseseisev esinemine oma väljapanekutega tõhusa ülevaate maanoorterigidest.

Kahju on vaid sellest, et paviljon maanoorterigidele väikeseks jäi. Mitmed ringid ei saanud täielikult oma väljapanekutega esineda. Tuli seda teha poolikult.

Kuna kõik riiklikud katsejaamad ei jõua teatavaid uurimusi korraldada, on Põllutöökoda mitmetes küsimustes pöördunud maanoorterigide poole. Muu hulgas katsetatakse ringide kaudu praegu kanepikasvatusega. Milliseid tulemusi see on andnud, sellest kõnelevad kõige paremat keelt väljapanekud.

Et maanoorterigide töös midagi juhuslikult ei sünni, seda selgitas ülevaatlikult arvestusvihik iga väljapaneku juures, kuhu kõik vastavad andmed üles märgitud.

Üksikuid maanoorterigide väljapanekuid jälgides äratas tähelepanu Vasula Kodumajanduskooli Maanoorterig, kes oli katnud paviljoniseina naiskäsitöödega. Oli väljapandud linikuid, aknakardinaid, soovapatju, vöösid jne. Huvitavad olid raamatud, mis köidatud riidesse. Need jätsid sama nägusa mulje, nagu oleks tegemist nahkköidetega. Käsitöödel oli kasutatud peamiselt eesti rahvusmotiive.

Rasina maanoorterig esines köögiviljadega. Esitatud oli ka marjapõõsaste paljundamise-kool. Sellega alati Rasinas tänava esmakord-

selt ja töötulemused on head. Väljarendatud sordid lähevad liikmete kaudu üle valla laiali.

Laeva maanoorterig esines heinaseemnetega, juurviljadega ja köögiviljadega. Veel on näha esinemas Kodijärve, Laguja, Kivijärve, Härjanurme, Kammeri, Kärevere ja rida teisi maanoorteringe. Teiste hulgas esinesid ka Tartumaa Maanoorte Ühendus ja Võnnu Noorte Maatulundus Klubi.

Tartumaa Maan. Ühendus andis huvitava ülevaate organiseerimistöö kavadest ja tulemustest.

Töö mitmekülgsusel äratas huvi Kivijärve maanoorterig, kus liikmetel on peale kodus oleva maa-ala veel hooldada kooli juures ühine maa. Oli esitatud väljapanekuid kanepi, heintaimede, kartulisortide, köögivilja alalt jne. Näitusel esines ka ringi keelpillide orkester, kes andis kontserte näituse valjuhääldajas.

Tänava hinnati näitusel ringe töötubliduse ja ka sisemise organiseerimisvõime järele. Auhinnad määrati järgmistele maanoorterigidele:

1. auhind — Kodavere — Alatskivi Maanoorte Ühendus — Alatskivi, Kodijärve Maanoorte Ring — Kodijärve, Kivijärve Maanoorterig — Laiuse v., Vasula Kodumajanduskooli Maanoorterig — Raadi v., Tartumaa Maanoorte Ühendus — Tartus, Kammeri Maanoorterig — Kodijärve v., Jõgeva Maanoorterig — Jõgeva v., Kärevere Maanoorterig — Laeva v., Võnnu Noorte Maatulunduse Klubi — Kastre-Võnnu v.

2. auhind: Rasina Maanoorterig — Rasina v., Laeva Maanoorterig — Laeva v., Laguja Maanoorterig — Pangodi v., Härjanurme Maanoorterig — Härjanurme v., Saadjärve Maanoorterig — Tabivere.

Kui tahame oma riiki edasi viia, peame kõik oma südames, oma tahtes, oma tegudes ohverdama riigile ja mitte riigi käest ainult nõudma. Sest riik ei ole muud kui meie kõik koos, meie parem tahtmine, meie parem tulevik ja meie tulevaste põlvete elu arenemise võimalused. See on meie riik. See ei ole mingi juriidiline fiktsioon, võõras võim, vaid riik on see, mis meid kõiki varjab kui taevas, mis meile kindlust pakub ja laseb rahus elada ka siis, kui väljaspool tormid puhuvad.

Konstantin Päts.

Fa Joh. Nurmbergi trükk, Viljandis, 15. septembril 1938. a.